

Prof. Adam Schwarz, Jego działalność i osiągnięcia

Проф. Адам Шварц, его деятельность и достижения

Professor Adam Schwarz, His Activity and Achievements

W dniu 1 czerwca 1959 r. mija 25 lat od śmierci inż. Adama Schwarza organizatora Katedry Użytkowania Lasu i Technologii Mechanicznej Drewna w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie i pierwszego profesora tej gałęzi nauki leśnictwa w niepodległej Polsce.

W dniu tym należy spojrzeć wstecz i wspomnieć człowieka, który wśród nas żył, pracował i zostawił dobrą pamięć o sobie. Dwadzieścia pięć lat to okres dostatecznie długi, by z perspektywy czasu ocenić obiektywnie i beznamytnie życie, działalność i zasługi Człowieka, który oszczędził zostawiając po sobie nieprzemijające wartości składające się na jego dorobek.

Prof. Adam Schwarz urodził się 7 grudnia 1878 r. w Krakowie i tu ukończył gimnazjum. Studia wyższe odbył w Wiedniu na Wydziale Leśnym Hochschule für Bodenkultur, gdzie w 1899 r. uzyskał dyplom inżyniera leśnictwa. Po odbyciu terenowej praktyki zawodowej i zdaniu egzaminów praktycznych objął w 1906 r. zarząd Nadleśnictwa Państwowego Suchodół podlegającego Dyrekcji Domen i Lasów we Lwowie, na terenie ówczesnej Galicji.

Ewakuowany w związku z działaniami wojennymi w 1914 r. został powołany do służby wojskowej i przydzielony do administracji lasów na okupowanych przez armię austriacką terenach zaboru rosyjskiego. Początkowo był kierownikiem okupacyjnego obwodu leśnego w Dąbrowie Górniczej, później w Kielcach, a od 1917 r. dyrektorem Dyrekcji Lasów Państwowych austriackiego okręgu okupacyjnego w Lublinie. Z chwilą powstania niepodległej Pol-

ski przechodzi na stanowisko naczelnika Wydziału Administracji Lasów Państwowych w Ministerstwie Rolnictwa i Dóbr Państwowych. W 1920 r. przechodzi na stanowisko zastępcy profesora w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Moment ten stanowi punkt zwrotny, zamykający dwudziestoletni okres terenowej pracy zawodowej na wszelkich szczeblach służbowych, co umożliwiło inż. S c h w a r z o w i zdobycie dużego doświadczenia i wielkiego zasobu wiadomości praktycznych. Moment ten zaważył pozytywnie na działalności naukowej, którą prof. S c h w a r z rozpoczął w momencie przejścia z administracji lasów do pracy w ramach organizowanego Wydziału Leśnego SGGW.

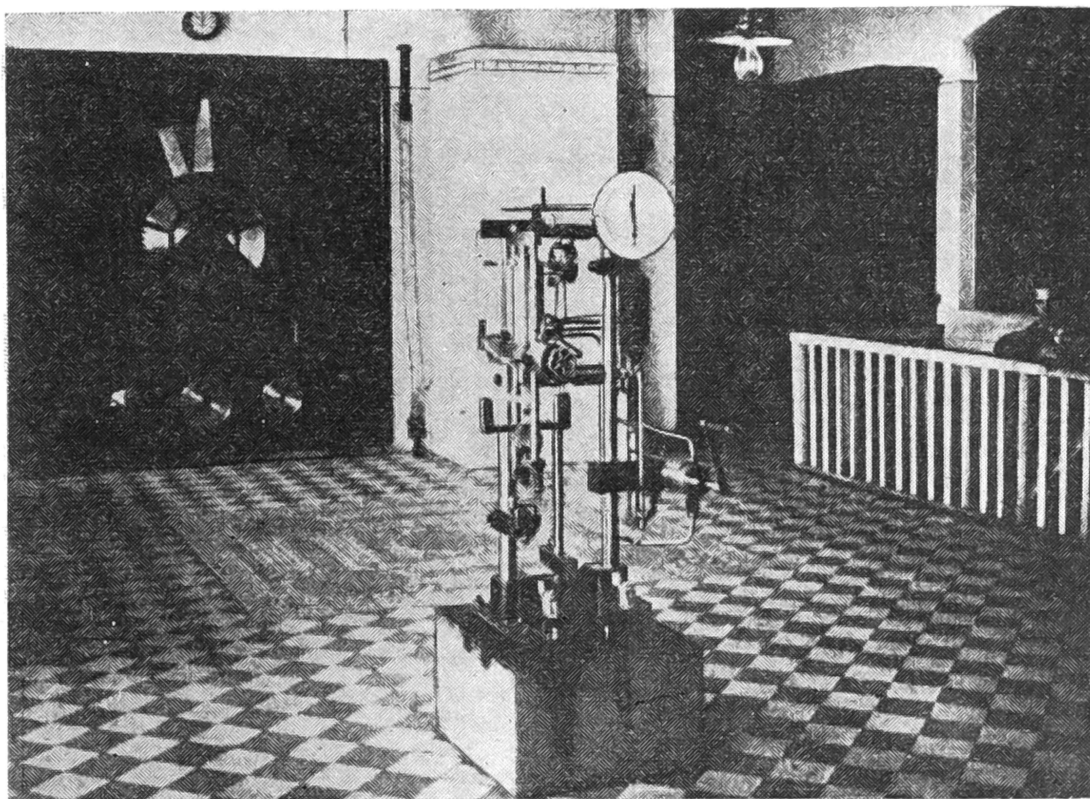
W 1922 r. zapoczątkował prof. S c h w a r z swoje wieloletnie badania naukowe zakładając w lasach doświadczalnych w Rogowie powierzchnie doświadczalne dla wyjaśnienia wpływu różnych czynników na wydajność żywicy żywiczowanych drzew oraz wpływu żywicowania na kształtowanie się i przebieg przyrostu. Ślady tych prac można do dziś oglądać w lasach rogowskich. Wynikiem ich są dwie pełnowartościowe prace naukowe pod tytułami:

- 1) „Badanie nad wpływem żywicowania na zawartość żywicy w drewnie sosny pospolitej“ („Las Polski“, 1930 r., nr 5) oraz
- 2) „Przyczynek do zagadnienia wpływu żywicowania na przyrost grubości sosny pospolitej“ („Las Polski“, 1930 r. nr 5).

Kontynuację tych prac stanowi publikacja „Wpływ żywicowania na zawartość żywicy w karpinie sosny pospolitej“ („Las Polski“, 1933 r. nr 3). Zapoczątkowanie prac badawczych z dziedziny żywicowania już w 1922 r. świadczy o tym, że prof. S c h w a r z umiał perspektywicznie ujmować zagadnienia oraz w błyskotliwy sposób wartościować wagę i aktualność poszczególnych problemów. W owym czasie produkcja żywicy i przemysł żywiczny w Polsce właściwie nie istniały; zapotrzebowanie kraju na produkty żywiczne pokrywano niemal wyłącznie na drodze importu. Prof. S c h w a r z zdawał sobie sprawę z możliwości wykorzystania krajowego potencjału produkcyjnego. Inicjując pracę i badania w tej dziedzinie był prekursorem i propagatorem nowej idei gospodarczej, która znalazła zapalonych zwolenników w osobie ś.p. dra Feliksa Jezierskiego oraz jego współpracowników, jak np. prof. dra Wiesława Grochowskiego i doc. Konstantego Szcherbakowa. Można twierdzić, że prof. A d a m S c h w a r z był inicjatorem nowego w Polsce nurtu naukowego i kierunku gospodarczego, które doczekały się realizacji na szeroką skalę w Instytucie Badawczym Lasów Państwowych w okresie międzywojennym oraz w Instytucie Badawczym Leśnictwa po drugiej wojnie światowej, zapewniając Polsce przodujące stanowisko w dziedzinie związanych z żywicowaniem zagadnień naukowych i gospodarczo-leśnych.

W 1923 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zamianowało inż. A d a m a S c h w a r z a profesorem nadzwyczajnym Użytkowania Lasu i Mechanicznej Technologii Drewna w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, co wprowadza na realne tory podjęte przez prof. S c h w a r z a w 1920 r prace organizacyjne i dydaktyczne. Było to zadanie pionierskie i niełatwe. W trudnych

warunkach finansowych i lokalowych trzeba było z niczego organizować Zakład oraz stworzyć nurt dydaktyczny i naukowy. W fazie początkowej Zakład Użytkowania Lasu mieści się w jednym pokoju w oficynach budynku przy ul. Hożej 74; w 1923 r. stan posiadania Zakładu zwiększa się do trzech pomieszczeń. W 1926 r. Zakład przenosi się do lokalu obejmującego 6 pomieszczeń przy ul. Miodowej 23. Niepomiernym trudem i wysiłkiem prof. S c h w a r z zdobywa konieczne wyposażenie i aparaturę, w jej rzędzie uniwersalną maszynę Amslera do badania technicznych własności drewna, stwarzając w ten sposób warunki do prowadzenia zajęć praktycznych i prac dyplomowych oraz zapoczątkowania

Ryc. 1. Zakład Użytkowania Lasu

naukowej pracy badawczej w dziedzinie drzewnictwa. Fragmenty ówczesnej pracowni przedstawiają ryc. 1 i 2.

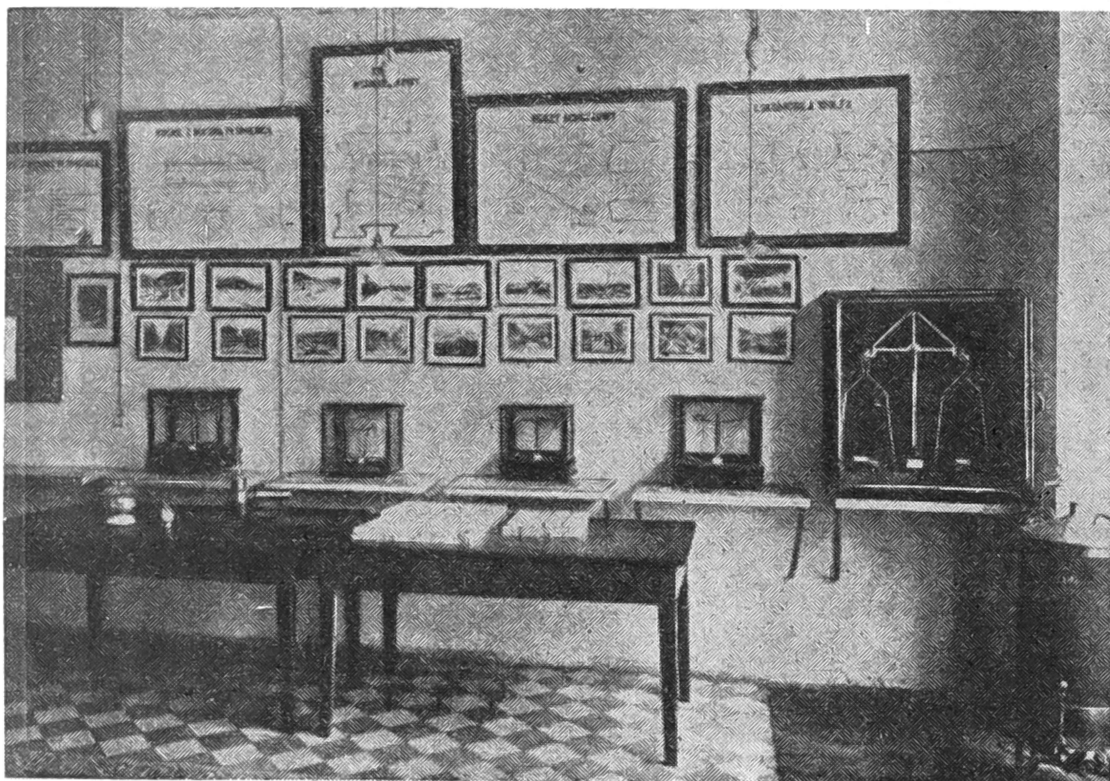
Niezależnie od prac organizacyjnych prof. S c h w a r z położył duży nacisk na stworzenie nurtu dydaktycznego. Wyrazem tego jest opublikowanie wielu skryptów z dziedziny użytkowania lasu, technologii i administracji leśnej.

W ślad za nimi idą ogłoszone drukiem publikacje podręcznikowe wydawane stopniowo w oddzielnych tomach Praktycznej Encyklopedii Gospodarstwa Wiejskiego. Na dorobek prof. S c h w a r z a w tej dziedzinie składają się następujące pozycje:

- 1 „Techniczne własności drewna“. Warszawa 1922.
2. „Cięcie lasu i wyróbka drewna“. Warszawa 1922.
3. „Transport drewna“. Warszawa 1922.
4. „Sortowanie drewna dla celów rolniczych, przemysłowych i handlowych“. Warszawa 1922.

5. „Mechaniczna przeróbka i konserwowanie drewna“. Warszawa 1923.
6. „Chemiczna przeróbka drewna“ Warszawa 1923
7. „Poboczne użytki leśne“ Warszawa 1924.
8. „Użytkowanie lasu“. Warszawa 1925.
9. „Użyteczność drzew leśnych“. Warszawa 1925.

Analiza dat podanych niżej publikacji wywołuje zdumienie i podziw dla człowieka, który wyszedłszy z praktyki na tory pracy dydaktyczno-naukowej, w ciężkich warunkach organizującego się wydziału potrafił w okresie lat 1920—1925 dać zarówno młodzieży jak i pracującym zawodowo leśnikom zamknięte w logiczną całość opracowanie zagadnień związanych z użytkowaniem lasu oraz mechaniczną obróbką i chemiczną

Ryc. 2. Fragment sali Zakładu Użytkowania Lasu

przeróbką drewna. Był to wysiłek ogromny. Wartość tych publikacji nabiera tym większej wagi, jeśli uwzględnimy fakt, że były to pierwsze w tej dziedzinie podręczniki w języku polskim. W związku z szybkim rozwojem techniki, książki prof. S c h w a r z a uległy w ciągu ubiegłych blisko 40 lat częściowej deaktualizacji. Nie zmienia to faktu, że w swoim czasie odegrały one pionierską rolę, uczyły, stawiały problemy i zachęcały do pracy twórczej. W ujęciu historycznym stanowią one konkretny wkład w rozwój twórczej myśli naukowej i gospodarczej.

Obok pracy w Zakładzie Użytkowania Lasu prof. S c h w a r z bierze żywy udział w organizacji i życiu Uczelni, przez kilka lat jest Dziekanem Wydziału Leśnego i członkiem Senatu Akademickiego SGGW. Poza tym wpływa konkretnie na rozwój i strukturę organizacyjną Doświadczalnych Lasów SGGW w Rogowie.

Organizacyjna i naukowa działalność prof. S c h w a r z a wykracza poza mury macierzystej uczelni. W roku akademickim 1928/29 obejmuje

zastępstwo wakującej Katedry Użytkowania Lasu Politechniki Lwowskiej i nie bacząc na zdrowie dojeżdża na wykłady do Lwowa, by przyjść z pomocą pokrewnej uczelni.

Pozostaje on w kontakcie z Instytutem Badawczym Lasów Państwowych oraz Instytutem Badań Inżynierii i Saperów w zakresie organizacji ośrodków badania drewna dla celów praktycznych i naukowych. Owocem ścisłej współpracy z doc. Andrzejem Dąbrowskim i inż. Władysławem Albrechtem było opracowanie instrukcji i norm badania fizycznych i mechanicznych własności drewna, norm, które do 1939 r. określały metodykę prac badawczych w tej dziedzinie. W ten sposób stworzono podstawę dla rozwoju nauki o drewnie w Polsce.

Mimo rozlicznych prac w ramach uczelni i na innych odcinkach prof. Schwarza umiał znaleźć czas na pracę społeczną. Przez kilka lat z rzędu był przewodniczącym Zarządu Głównego Związku Zawodowego Leśników. W latach 1924—1931 pełnił funkcję redaktora „Lasu Polskiego” stawiając to czasopismo na wysokim poziomie. Poza tym brał żywy udział w pracach pokrewnych organizacji społecznych.

Prof. Schwarza cechował szeroki horyzont, duża skala zainteresowań oraz umiejętność perspektywicznego spojrzenia w przyszłość. Powołany do życia w 1946 r. Oddział, a później Wydział Technologii Drewna SGGW wiąże się w dużej mierze z działalnością kierowanej przez prof. Schwarza Katedry Użytkowania Lasu i Mechanicznej Technologii Drewna na Wydziale Leśnym SGGW. Wśród kształconych przez prof. Schwarza studentów i absolwentów Wydziału Leśnego coraz silniej zarysowywał się pogląd, że szeroko pojęte leśnictwo nie kończy się na produkcji drewna, lecz musi objąć zagadnienie przerobu produkowanego surowca. Wyrazem tych tendencji było specjalizowanie się, w ramach studiów leśnych, w dziedzinie drzewnictwa, następnie obejmowanie stanowisk w przemyśle drzewnym i wytężona praca, zmierzająca do rozszerzenia drogą samokształcenia potrzebnych wiadomości teoretycznych i praktycznych. W ten sposób z leśników kształtowały się pierwsze kadry naszych drzewiarzy na poziomie inżynierskim, kadry, które umiały sobie wyrobić autorytet i zdobyć zasłużony szacunek. Wzięły one na siebie trud stawiania zrębów i wytyczania kierunków rozwoju naszego przemysłu drzewnego, nauki drzewnictwa oraz rodzimego piśmiennictwa fachowego. W atmosferze kierowanej przez prof. Schwarza Katedry Użytkowania Lasu i Mechanicznej Technologii Drewna kształcili się ludzie tacy, jak: Władysław Albrecht, Władysław Barański, Stefan Borysowicz, Andrzej Dąbrowski, Stefan Górzyński, Edward Kamiński, Stanisław Kozerski, Mieczysław Pachelski, Roman Parewicz, Sławomir Walther, Antoni Wierzbicki, Roman Zieliński i wielu innych, którzy rozwijając ideę prof. Schwarza stworzyli naukowe i gospodarcze podstawy polskiego drzewnictwa oraz zajęli wysokie stanowiska w administracji i nauce. Obiektywna analiza tych zjawisk każe stwierdzić, że tradycje Wydziału Technologii Drewna SGGW sięgają daleko poza rok 1946, że koncepcyjne początki tego Wydziału wiążą się z działalnością kierowanej przez prof. Schwarza Katedry Użytkowania Lasu.

Prof. A d a m S c h w a r z łącznie z prof. C y r y l e m K o c h a n o -
w s k i m działającym na Wydziale Rolniczo-Lasowym Politechniki Lwow-
skiej i prof. J u l i a n e m R a f a l s k i m z Wydziału Rolniczo-Leśnego
Uniwersytetu Poznańskiego byli prekursorami i twórcami nowego kie-
runku nauki drzewnictwa w Polsce.

Prof. A d a m S c h w a r z zasłużył się dobrze polskiej nauce leśnictwa.
Jego pamięć pozostanie długo wśród nas, a Jego imię pozostanie na zaw-
sze w historii leśnictwa polskiego.

Franciszek Krzysik